

Ordenació alfabètica

Josep Ruaix i Vinyet

S'esdevé sovint que hem d'ordenar alfabèticament alguna llista de paraules o sintagmes i, també sovint, se'ns presenten dubtes. Per això és bo de saber algunes normes. En aquest article, primer recordarem les normes unànimement acceptades i després estudiarem dos casos en què no hi ha unanimitat: el dels sintagmes i el dels mots homògrafs.

Hi ha consens, en l'ordenació de paraules en català, a seguir aquesta norma (que ja explicàvem, més succintament, en el nostre manual *Català complet*

/ 1, 3^a ed., Barcelona 2012, p. 45): primer van les lletres sense modificar (a, e, i, o, u; c; ll) i després les modificades (à, ç, l·l); dins aquestes, primer van les lletres amb accent tancat (é, í, ó, ú), després les que tenen accent obert (è, ò) i després les que duen dièresi (ï, ü). Els dígrafs (rr, ss, ll, ny, qu, gu, ix) s'ordenen segons la seqüència dels seus components (així el mot *llet* es posa amb els que comencen amb ela, i el mot *nyap*, amb els que comencen amb ena). La ñ de llengües com el castellà equival a una ena modificada.

Ordenació alfabètica dels sintagmes

Pel que fa als sintagmes (o denominacions formades per més d'un mot), existeixen dos sistemes d'ordenació: el discontinu (o discret), que es fixa en els mots separadament i consecutivament, i el continu, que es fixa en el conjunt com si els mots estiguessin enganxats. Sembla més aconsellable el primer, perquè és el que intuïtivament el lector

tendeix a seguir. De fet, és el sistema recomanat pel TERMCAT i les *Regles angloamericanes de catalogació*, segons ens informa el *Manual d'estil*, de Josep M. Mestres et alii (4^a ed., any 2009, p. 545). En canvi, el sistema continu és el que segueix la *Gran enciclopèdia catalana*. Tot això es veurà més clar observant els següents exemples:

sistema continu

Santa Coloma de Gramenet
Sant Adrià de Besòs
Santa Eugènia de Riuprimer
Santa Llogaia d'Àlguema
Sant Aniol de Finestres
Santa Oliva
Sant Boi de Llobregat
Sant Vicenç de Torelló

taulada
taula d'arcades
taula de billar
taula de control
taula de júnyer
taula demogràfica
tauladora
taülalla
taulaplom
taula rasa
taulat
taulatge
taula vibradora

sistema discontinu

Sant Adrià de Besòs
Sant Aniol de Finestres
Sant Boi de Llobregat
Sant Vicenç de Torelló
Santa Coloma de Gramenet
Santa Eugènia de Riuprimer
Santa Llogaia d'Àlguema
Santa Oliva

taula d'arcades
taula de billar
taula de control
taula de júnyer
taula demogràfica
taula rasa
taula vibradora
taulada
tauladora
taülalla
taulaplom
taulat
taulatge

Si se segueix l'ordre alfabètic discontinu (o discret), l'apòstrof equival a un espai, però el guionet no. Vegem-ho amb uns exemples del nostre *Nou diccionari auxiliar* (Barcelona 2011):

Any Nou
anyadir
 ...
anar al...
anar d'excursió
anar de la Seca a la Meca
 ...
aixecar
Aix-en-Provence
així

Ordenació alfabètica dels mots homògrafs

Pel que fa a l'ordenació alfabètica de mots homògrafs (és a dir, mots distints però que s'escriuen igual), veurem en la llista següent la manera com ho feia el DLC3 (*Diccionari de la llengua catalana*, Enciclopèdia Catalana, 3^a ed., Barcelona 1993). Quan el DIEC (*Diccionari de la llengua catalana*, Institut d'Estudis Catalans, 1^a ed., Barcelona 1995) ho fa d'una altra manera, ho indiquem entre claudàtors. Així observarem què va corregir, respecte al DLC3, el DIEC —val a dir que el DIEC2, és a dir, la segona edició (Barcelona 2007) del DIEC, no ha fet cap canvi en els casos que ací estudiem— i descobrirem més o menys les regles que sembla que cal seguir:

a: 1) subst (lletra) 2) prep
auxiliar: 1) adj i subst 2) verb
cap: 1) subst 2) adj i pron 3) prep
circular: 1) adj i subst 2) verb
conciliar: 1) verb 2) adj
 [1) adj 2) verb]
de: 1) subst (lletra) 2) prep
deu: 1) adj i subst masc 2) subst fem
 [1) subst fem 2) adj i subst masc]
dur: 1) verb 2) adj
 [1) adj 2) verb]
escolar: 1) adj i subst 2) verb
especular: 1) adj 2) verb
fer: 1) verb 2) adj
jubilar: 1) adj 2) verb
la: 1) article 2) pronom 3) subst (nota musical)
 [1) subst (nota musical) 2) pronom 3) article]
mes: 1) subst 2) conjunció
militar: 1) adj i subst 2) verb
modular: 1) verb 2) adj
 [1) adj 2) verb]
nou: 1) subst 2) adj numeral i subst 3) adj

pols: 1) subst masculí sing 2) subst femení inv 3) subst masculí plural
regular: 1) adj i subst 2) verb
sa: 1) adj possessiu femení 2) article salat femení 3) adj
set: 1) subst femení 2) adj i subst numeral 3) subst masculí (anglicisme)
 [1) subst masculí (anglicisme) 2) subst femení 3) adj i subst numeral]
seu: 1) subst femení 2) adj i pronom possessiu
si: 1) subst (cavitat) 2) subst (nota musical) 3) pronom 4) conjunció
solar: 1) subst 2) adj 3) verb (pavimentar) 4) verb (posar sola a un calçat)
son: 1) subst masculí i subst femení 2) adj possessiu masculí 3) grafia toponímica (*Son Cervera*) 4) subst masculí (unitat mètrica usada en acústica)
 [El DIEC no enregistra 3 ni 4; si ho fes, segurament posaria 4 després de 1]
talar: 1) adj 2) verb
te: 1) subst femení (lletra) 2) pronom 3) subst masculí
 [1) subst masculí 2) subst femení (lletra) 3) pronom]
test: 1) subst (vas de terrissa) 2) subst (anglicisme) 3) adj (dret i rígid)
titular: 1) adj i subst 2) verb
tos: 1) subst masculí (occípit) 2) subst femení
triangular: 1) adj 2) verb
tutelar: 1) adj 2) verb
un: 1) adj, pronom i article
 [1) pronom 2) adj, subst i article]
vehicular: 1) adj 2) verb
velar: 1) adj i subst 2) verb
 [1) adj 2) verb]

Dels exemples anteriors, doncs, sembla que cal deduir aquestes regles sobre l'ordenació alfabètica dels mots homògrafs:

- 1) En principi se segueix l'ordre tradicional de les categories gramaticals: substantiu, adjectiu (incloent-hi l'article), pronom (incloent-hi el cas vist de «grafia toponímica»), verb, preposició, conjunció...
- 2) Dins els substantius, primer els masculins i després els femenins; primer els que s'entren pel singular i després els que s'entren pel plural; primer els més bàsics o usuals i després els menys usuals (cf. *si*); també primer els mots tradicionals i després els manllevats a altres llengües (cf. *test*).
- 3) Dins els adjectius, primer els determinatius

(possessius, numerals...; també els articles [cf. *sa*]) i després els qualificatius.

- 4) Dins els verbs, primer els més bàsics o usuals i després els menys usuals (cf. *solar*).
- 5) Caldria arreglar tres anomalies:

— en el cas del mot *fer*, posant abans l'adjectiu i després el verb (encara que l'ordre invers que observem tant en el DLC3 com en el DIEC s'explica pel gran ús del verb i el poc ús de l'adjectiu);

— en el cas del mot *un*, en què el DIEC dona dues entrades, l'ordre hauria de ser: 1) adj i article 2) pronom.

— en el cas del mot *velar*, el DIEC hauria de fer com el DLC3, és a dir, reconèixer que aquest mot també s'usa com a substantiu.

- 6) No cal dir que, dins cada mot, les distintes accepcions s'ordenen per altres conceptes (generalment, d'accepció més primitiva a accepció més derivada).■

